ЛЕЖУХ Тетяна

ПРАВО АДВОКАТА НА ІНФОРМАЦІЮ

як домогтися відповіді на адвокатський запит

ЮРІНКОМ ІНТЕР
Київ – 2025

УДК 347.965:342.98
Л40

Лежух Т. І.

Л40 **Право адвоката на інформацію: як домогтися відповіді на адвокатський запит**. Київ : Юрінком Інтер, 2025. 400 с.

ISBN 978-966-667-935-5

Адвокатський запит – це ключ до інформації, без якої неможливо якісно захищати клієнта. Ця книга про те, як правильно його складати, уникати типових помилок і мотивувати одержувачів реагувати належним чином. У ній ви знайдете алгоритми дій у складних ситуаціях, приклади з практики та практичні поради, що допоможуть зекономити час і нерви. Це видання стане надійним помічником кожного адвоката, який прагне впевненості у своїй роботі та результативності у відстоюванні свого професійного права на інформацію.

УДК 347.965:342.98

Видавництво «Юрінком Інтер» прагне сталого майбутнього для нашого бізнесу, наших читачів і нашої планети. Ця книга виготовлена з паперу, сертифікованого Forest Stewardship Council®

© Лежух Т. І., 2025
© Юрінком Інтер, 2025

ISBN 978-966-667-935-5

ЗМІСТ

Вдячність. 5

Вступ. 7

Розділ 1
Основні моменти 9

1.1. Нормативно-правове обґрунтування. 9
1.2. Вимоги до адвокатського запиту 28
1.3. Типові помилки в оформленні адвокатських запитів 50

Розділ 2
Аналіз власного досвіду відстоювання професійного права на інформацію 87

2.1. Притягнення до адміністративної відповідальності за порушення права адвоката на інформацію 87
2.2. Зобов'язання надати інформацію в судовому порядку. 89

Розділ 3
Алгоритми отримання адвокатом інформації у відповідь на адвокатський запит 108

3.1. Звернення до суду в порядку адміністративного судочинства 108
3.2. Звернення до суду в порядку цивільного судочинства. 118
3.3. Відшкодування моральної шкоди, завданої порушенням права адвоката на інформацію. . . . 121

Розділ 4
Алгоритм притягнення до адміністративної відповідальності осіб, винних у порушенні права адвоката на інформацію. 145

4.1. Загальні моменти 145
4.2. Особливості, які варто враховувати. 171
4.3. Процедура оформлення матеріалів про адміністративні порушення. 215
4.4. Аналіз судової практики розгляду адміністративних матеріалів судом. 228

Додаткові матеріали 242

ВДЯЧНІСТЬ

Написання цієї книги було би неможливим насамперед без підтримки моєї мами – Лежух Г. А., яка завжди вірила в мене та підтримувала мої найсміливіші задуми.

Я вдячна моїй рідній Раді адвокатів Київської області – людям, які щодня стоять на захисті професійних прав адвокатів, зокрема: Лішневському І. Г., Бойку П. А. та всім колегам з Ради адвокатів Київської області за їх роботу.

І окрема вдячність видавництву «Юрінком Інтер» та особисто Сергію Карапетяну за ту величезну роботу для розвитку українського книговидавництва в сфері права. Це просто безцінно.

ВСТУП

Колись я прочитала притчу про слонів, яка мене дуже вразила. Її зміст зводився до такого: один чоловік проходив повз слонів у зоопарку. Він був дуже здивований тим, що такі величезні створіння продовжували перебувати в зоопарку, хоча були прив'язані лише тоненькою мотузкою за передню ногу. Без ланцюгів і клітки.

Очевидно, що слони могли легко звільнитись від мотузки, якою вони прив'язані. Проте вони чомусь цього не робили. Вражений цією ситуацією, чоловік звернувся до дресирувальника з питанням про те, чому слони залишаються в зоопарку.

Дресирувальник дав неочікувану відповідь: «Коли ці слони були маленькими, ми прив'язували їх такою ж мотузкою. Вони виросли, проте продовжують вірити, що ця мотузка їх зупинить, тому вже навіть не намагаються втекти».

У психології такий феномен називається «синдром вивченої безпорадності» і за версією Вікіпедії трактується як стан, що з'являється після декількох невдалих спроб впливати на негативні обставини середовища (або уникнути їх) і характеризується пасивністю, відмовою від дії, небажанням змінювати вороже середовище або уникати його. Навіть коли з'являється така можливість.

І саме повною безпорадністю можна було охарактеризувати ситуацію до впровадження інституту відповідальності за порушення професійного права адвоката на інформацію.

Я добре пам'ятаю початок своєї адвокатської практики (2010 рік), коли через відсутність ефективних інструментів захисту права адвоката на інформацію хорошим результатом вважалось отримати 5 відповідей на 10 адвокатських запитів.

Наразі ми маємо ефективні способи для відстоювання своїх професійних прав. Головне – це їх використовувати та не звикати до ситуації, в якій навіть один адвокатський запит може бути проігнорований.

Тепер кілька слів щодо того, чому я вирішила написати цю книгу.

Річ у тім, що особисто для мене проблема з порушенням права на інформацію є актуальною вже достатньо давно. Ще у далекому 2016 році я зверталась з позовом до податкової про зобов'язання надати мені інформацію в порядку КАС України. І отримувала позитивні рішення.

Трохи згодом я направила кілька заяв для складання протоколів за порушення мого права на інформацію до Ради адвокатів Київської області. Проте, на жаль, вони не могли бути розглянуті, оскільки я не дотрималась усіх вимог щодо оформлення заяв.

Ще через кілька років я була вимушена розібратись в усіх тонкощах цього процесу через систематичне порушення мого права на інформацію з боку однієї юридичної особи.

І це стало для мене дуже цікавим і пізнавальним досвідом, про який я обов'язково розповім у цій книзі.

Ще через деякий час у рамках роботи Вищої школи адвокатури я почала проводити захід, який стосується саме цієї проблематики. Внаслідок цього я занурилась в тему ще глибше та виявила низку проблем, які заважають адвокатам ефективно відстоювати своє право на інформацію.

У подальшому, проаналізувавши судову практику, я зрозуміла, що достатньо багато проваджень у цій сфері завершуються закриттям справи через обставини, яких можна було би уникнути.

Власне так і народилась ідея цієї книги.

І я би дуже хотіла, щоб ті інструменти та знання, які ви знайдете в цій книзі, допомогли вам у роботі і сприяли збільшенню престижу та поваги до адвокатської професії загалом.

Та найголовніше – пам'ятаймо, нас поважатимуть лише тоді, коли ми самі будемо вперто відстоювати свої професійні права в тих ситуаціях, де їх порушують або ігнорують.

Щиро бажаю вам успіхів, сил та наснаги!

Розділ 1
ОСНОВНІ МОМЕНТИ

1.1. Нормативно-правове обґрунтування

Для початку згадаємо деякі положення ЗУ «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», які стосуються нашої теми:

Договір про надання правничої допомоги – домовленість, за якою одна сторона (адвокат, адвокатське бюро, адвокатське об'єднання) зобов'язується здійснити захист, представництво або надати інші види правничої допомоги другій стороні (клієнту) на умовах і в порядку, що визначені договором, а клієнт зобов'язується оплатити надання правничої допомоги та фактичні витрати, необхідні для виконання договору (п. 4 ст. 1).

Інші види правничої допомоги – види адвокатської діяльності з надання правової інформації, консультацій і роз'яснень з правових питань, правового супроводу діяльності клієнта, складення заяв, скарг, процесуальних та інших документів правового характеру, спрямованих на забезпечення реалізації прав, свобод і законних інтересів клієнта, недопущення їх порушень, а також на сприяння їх відновленню в разі порушення (п. 6 ст. 1).

Під час здійснення адвокатської діяльності адвокат має право вчиняти будь-які дії, не заборонені законом, правилами адвокатської етики та договором про надання правової допомоги, необхідні для належного виконання договору про надання правової допомоги, зокрема, звертатися з адвокатськими запитами, у тому числі щодо отримання копій документів, до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб, підприємств, установ, організацій, громадських об'єднань, а також до фізичних осіб (за згодою таких фізичних осіб) (п. 1 ч. 1 ст. 20).

Адвокатський запит – письмове звернення адвоката до органу державної влади, органу місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб, підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності та підпорядкування, громад-

ських об'єднань про надання інформації, копій документів, необхідних адвокату для надання правничої допомоги клієнту (ст. 24).

До адвокатського запиту додаються посвідчені адвокатом копії свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю, ордера або доручення органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правничої допомоги. Вимагати від адвоката подання разом з адвокатським запитом інших документів забороняється.

У разі якщо адвокату неправомірно відмовили у наданні інформації у відповідь на адвокатський запит, варто оскаржувати таку відмову, використовуючи інструменти, зазначені нижче:

1) звернення до Ради адвокатів регіону для складання протоколу з перспективою його подальшого направлення до суду для вирішення питання щодо притягнення осіб, щодо яких складено протокол, до адміністративної відповідальності;

2) спрямування позовної заяви про зобов'язання надати інформацію у відповідь на адвокатський запит до суду (в порядку цивільного або адміністративного судочинства);

3) звернення до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо порушення права на інформацію.

Кожен із цих інструментів має свої особливості. Якщо брати мій власний рейтинг ефективності кожного з них, то для мети отримання інформації у відповідь на адвокатський запит найефективніше буде подати позовну заяву.

У випадку, якщо адвокат має намір притягнути до відповідальності винних у порушенні права на інформацію осіб, то найкраще буде звернутись з відповідною заявою до Ради адвокатів.

Водночас звернення до Уповноваженого Верховної Ради України у разі порушення професійного права адвоката на інформацію, з мого досвіду, є на сьогодні неефективним засобом.

У будь-якому разі, при підготовці та направленні адвокатського запиту ми маємо враховувати низку моментів, а саме:

1. Адвокатський запит не може стосуватися надання консультацій і роз'яснень положень законодавства.

Релевантна судова практика

Під адвокатським запитом розуміється письмове звернення адвоката до органу державної влади, органу місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб, підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності та підпорядкування, громадських об'єднань про надання інформації, копій документів, необхідних адвокату для надання правової допомоги клієнту.

Адвокатський запит не може стосуватися надання консультацій і роз'яснень положень законодавства.

Виходячи зі змісту зазначеної норми, адвокат вправі вимагати надання йому певної інформації, необхідної для надання правової допомоги клієнту, *проте він не має права на отримання консультацій та роз'яснень положень законодавства.*

Згідно з Вільною енциклопедією термін інформація походить від латинського слова «informatio» і має різні значення залежно від контексту, зокрема роз'яснення; виклад фактів, подій; витлумачення; представлення; ознайомлення; просвіта.

У Законі України «Про інформацію» термін інформація вживається як будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді.

Водночас консультація – це порада, що дається фахівцями (Радянський енциклопедичний словник, 1989). Консультація – узгоджений процес передачі необхідних і потрібних знань (інформації) у визначеній предметній області від консультанта клієнту з метою вирішення завдань клієнта (економічних, фінансових, соціальних, юридично-правових, організаційних та інших).

Тлумачення (роз'яснення) права (тлумачення правових норм) – діяльність, спрямована на з'ясування, осмислення дійсного змісту норм права з метою сприяння їх практичній реалізації, а також результат такої діяльності, що переважно виражається в інтерпретаційно-правовому акті (Вікіпедія).

Тлумачення норм права являє собою комплексне явище, яке розуміється як процес, мислення особи, що вивчає правову норму, і передбачає роз'яснення змісту норми.

Як установлено судами попередніх інстанцій, що відповідає фактичним обставинам справи, позивачка з метою надання правової допомоги звернулася до Мінсоцполітики України з адвокатським запитом, в якому просила надати роз'яснення щодо оформлення дубліката трудової книжки. А саме запитувала, чи потрібно в графі 4 зазначати номер та дату довідки (листа), на підставі якого робиться запис, чи зазначати номер та дату наказу, який вказаний у довідці (листі). Чи потрібно дублювати відомості про роботу в другій частині трудової книжки російською мовою?

Зазначене звернення направлено на отримання інформації, яка необхідна адвокату для надання допомоги в оформленні дубліката трудової книжки, такий запит не має елементів консультативного чи роз'яснювального характеру положень законодавства.

З урахуванням наведених обставин та норм матеріального права суди першої та апеляційної інстанції дійшли помилкового висновку, що адвокатський запит ОСОБА_1 стосувався надання консультації (роз'яснення) положень чинного законодавства щодо оформлення дубліката трудової книжки.

Відповідачем допущено порушення вимог чинного законодавства, зокрема статті 24 Закону № 5076-VI, у наданні відповіді на адвокатський запит. Відмовляючи повідомити відомості, які вказувалися у зверненні, Мінсоцполітики України вважало, що запит стосувався надання консультацій і роз'яснень положень законодавства, водночас він мав на меті отримання інформації, необхідної для надання правової допомоги в оформленні дубліката трудової книжки, а отже позовні вимоги в частині зобов'язання у наданні запитуваної інформації підлягають задоволенню.

https://protocol.ua/ua/postanova_vasu_vid_12_10_2016_roku_u_spravi_826_16099_14/

(Постанова Вищого адміністративного суду України від 12.10.2016 у провадженні К/800/7690/15)